

Türkiye, yanlış enerji politikaları nedeniyle makine üretiminde de ithalat bağımlısı... Bağımlılığın öteki yüzü

Oğuz TÜRKYILMAZ

MMO Enerji Çalışma Grubu Başkanı

Türkiye'nin 1990-2011 dönemi enerji ile ilgili verileri incelendiğinde; 1990'dan bu yana dış bağımlılığın hızla arttığı görülmektedir. Enerji talebini yerli üretimle karşılama oranı, 1990'da yüzde 48.1 iken, 2000'de bu oran yüzde 33.1'e, 2010'da ise yüzde 29.2'ye gerilemiştir. Son dönemlerde izlenen politikaların sürdürülmesi halinde; birincil enerji tüketiminde yüzde 70'ler düzeyinde olan dışa bağımlılığın devam edeceğini ve daha da artacağı tespit edilmektedir.

Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu (EPDK) sürecindeki yatırımlarla ilgili olarak Tablo 1'de yer alan veriler, çok daha ciddi sorunlara işaret etmektedir.

İthal kömür kapasitesi

Toplam 8 bin 750.5 megavat (MW) kapasitesindeki 17 ithal kömüre dayalı elektrik üretim santral yatırımı için lisans başvuruları; başvuru, inceleme-değerlendirme ve uygun bulma aşamasındadır. Bu santralların da lisans almasıyla, yatırımları sürenlerle birlikte, ithal kömüre dayalı santralların yaratacağı ilave kapasite 14 bin 264 MW'a ulaşacaktır. Başka bir deyişle, mevcut Türkiye kurulu gücünün dörtte birinden fazla güçte yeni ithal kömür santrali kurulması söz konusudur.

Gaz hedefi iki kat

Doğalgazda durum daha vahimdir. Lisans alıp, yatırımları süren santralların kurulu gücü 13 bin 283.8 MW'tır. Başvuru, inceleme-değerlendirme ve uygun bulma aşamasındaki 154 adet santralin kurulu gücü ise 38 bin 229.63 MW'tır. Bu santralların da lisans alması durumunda, lisans alıp yatırımı sürenlerle birlikte toplam 51 bin 512.86 MW kapasite ile bugünkü toplam kurulu güce yakın ilave doğalgaz santrali kurulacaktır. Bu santralların gereksineceği yıllık gaz ihtiyacı ise yaklaşık 70 milyar metreküpü aşmaktadır. Bu durumda kurulması öngörülen yeni doğalgaz yakıtlı elektrik üretim santrallarının; gaz ihtiyaçlarının, hangi ülkeden, hangi anlaşmalarla, hangi boru hatlarıyla ve hangi yatırımlarla karşılanacağı ise merak konusudur.

Yeni ithal kömür ve doğalgaz santrallarının yaratacağı 65 bin 776.86 MW kapasite

Ülkemizin enerjideki dışa bağımlılığı her geçen gün artıyor. Enerji üretim ekipmanlarındaki dışa bağımlılık da çok ciddi düzeyde. Resmi rakamlara göre her yıl 7-8.5 milyar dolarlık ekipmana ihtiyaç bulunmakta. Üretim için Kalkınma Bakanlığı, TÜBİTAK ve üniversiteler, yerli sanayicilerle ortak çalışmalı.

Hidroelektrik	: 80-100 Milyar kW's
Rüzgar	: 90-100 Milyar kW's
Jeotermal	: 5-16 Milyar kW's
Güneş	: 380 Milyar kW's
Yerli Linyit	: 110-125 Milyar kW's
Biyogaz	: 35 Milyar kW's
TOPLAM	: 700-756 Milyar kW's

Tablo 1

ile mevcut toplam kurulu gücün yüzde 122'si kadar, yeni ithal doğalgaz ve kömür yakıtlı santral tesis edilmiş olacaktır. Enerji Tabii Kaynaklar Bakanlığı ve EPDK'nın sorumlu olduğu bu tablo, Türkiye'nin genel olarak dışa bağımlılığını, özel olarak elektrik üretimindeki dışa bağımlılığını daha da perçinleyecektir.

Bu bilgiler, Enerji Bakanlığı'nın strateji belgelerinde yer alan, "Elektrik üretiminde doğalgazın payını yüzde 30'un altına düşürme" hedefinin, maalesef boş bir hayal olarak kalacağı ortaya koymaktadır.

Dışa bağımlılığın azaltılması için yerli ve yenilenebilir enerji kaynakları potansiyeli mevcuttur. (Tablo 2) Ancak Türkiye'de son yıllarda uygulanan gelen, dileyenin dilediği yerde, dilediği kaynak veya yakıtlı, dilediği teknolojiyle, dilediği zaman aralığında, yeterli denetim olmaksızın yaptığı enerji yatırım uygulamalarından vazgeçilmelidir.

Enerji ekipmanında da bağımlılık

Enerji alanında dışa bağımlılığın diğer

boyutunu da enerji tesislerinde kullanılan makine ve ekipmanlar oluşturmaktadır. Tablo 3'de görüleceği üzere, Türkiye'nin ithalatında makina ve ekipman ithalatı önemli bir yer tutmakta olup, 2011'de ithalat düzeyi 43.9 milyar dolara ulaşmıştır. Bu tutar içinde, enerji sektörü için yapılan makina ekipman ithalatının önemli yer tuttuğu kuşkusuzdur.

Yerli ve yenilenebilir enerji kaynakları potansiyelinin tam olarak değerlendirilmesi için ihtiyaç duyulan enerji ekipmanlarının yurtiçinde üretimi temel bir politika olmalıdır. TÜBİTAK, üniversiteler, üretici sanayi kuruluşları, meslek örgütlerinin katılımıyla; rüzgar türbinlerinin, fotovoltaik panellerin, yoğunlaştırılmış güneş elektrik üretim sistemlerinin, jeotermal ekipmanlarının, hidrolik türbinlerin, termik santral kazan ve türbinlerinin yurtiçinde üretimini öngören strateji ve planlar uygulanmalıdır.

EPDK analizlerine göre Türkiye'de 2010-2030 döneminde yapılacak enerji yatırımlarının toplamı 225-280 milyar dolar olarak tahmin edilmektedir. Enerji yatırımlarında en büyük pay, makina ve ekipmana aittir. Yatırım tutarlarının asgari yüzde 60'ının makina ve ekipman alımına ayrılacağını kabul edersek, 20 yıllık dönemde 225-280 milyar dolar olması tahmin edilen enerji yatırımlarının 135-168 milyar dolarlık bölümünün makina ve ekipmana harcanacağı söylenebilir. Bu durumda her yıl 7-8.5 milyar doların enerji makina ve ekipman ithalatı için başta Çin olmak üzere yurtdışına aktarılması yerine, nerede ise tamamının ülke içinde kalması ve

yerli sanayiye ödenmesi öngörülmelidir.

Bunun için enerji üretim ekipmanlarının yerli üretiminin yanı sıra enerji yatırımlarında ihtiyaç duyulan tasarım, avan ve detay mühendislik, teknik işgücü ve müteahhlik hizmetlerinin yerli kuruluşlarca yurtiçinden karşılanması esas olmalıdır.

Enerji sektörüne makina ekipman üreten sanayilerin kümelenmesi teşvik edilmeli ve işbirliği ağları geliştirilmelidir. Bu alanda örneğin OSTİM'de oluşan ve çalışmalarına yeni başlayan Yenilenebilir Enerji Kümesi gibi girişimlerin etkinleştirilmesi için bir yol haritası belirlenmelidir.

Bu bağlamda İzmir'de rüzgar ve güneş enerjisi ekipmanları; İzmir ve Aydın'da jeotermal enerji ekipmanları; Konya, Kayseri ve Mersin'de güneş enerjisi ekipmanları; Gaziantep ve Diyarbakır'da hidrolik enerji ekipmanları; Adana ve Urfa'da biyoyakıt enerji ekipmanları, İstanbul'da termik santral ekipmanları üretimine yönelik kümelenme ve yapılanmalar teşvik edilmelidir. Bir sonraki adım, bu amaca yönelik Enerji İhtisas Organize Sanayi Bölgelerinin kurulması ve desteklenmesi olmalıdır.

Kalkınma Bakanlığı bünyesinde oluşturulacak bir birim veya Enerji Ekipmanları Müsteşarlığı vb. bir organizasyonla kamu yol gösterici ve yönlendirici olmalıdır.

YATIRIMIN DURUMU	İTHAL KÖMÜR KURULU GÜÇ (MW)	DOĞALGAZ KURULU GÜÇ (MW)
FAAL DURUMDA	3 822.00	16 277.20
YATIRIM AŞAMASINDA	5 514.00	13 283.30
LİSANS ALMA AŞAMASINDA	8 750.50	38 229.86
TOPLAM	18 086.50	67 790.36

Kaynak: EPDK

Tablo 1

Enerji konularında bilim ve teknoloji geliştirme altyapılarının güçlendirilmesi için kamusal ve özerk bir kuruluş olarak TÜBİTAK'ın enerjile ilgili enstitüleri Türkiye Enerji Bilimleri ve Teknolojileri Geliştirme Merkezi olarak yeniden yapılandırılmalıdır.

Bu merkezin öncülüğü ve denetimi altında;

■ Üniversitelerin enerji enstitüleriyle veya ilgili platformlarıyla bu merkez ilişkilendirilmeli.

■ Enerji alanında doktora ve doktora sonrası programları ve yurtdışı merkezlerle ortak çalışma imkanları desteklenmeli.

■ Kamu ve özel sektörün enerji alanındaki araştırma-geliştirme (Ar-Ge) çalışmalarının çekiciliştirilmesi ve eşgüdümü sağlanmalı.

■ En kısa zamanda Türkiye'de geliştirilmesi mümkün olan teknolojileri kullanarak doğalgaz ikamesi odaklı, hem yerli kaynak sorununa hem de yerli enerji tek-

nolojisi sorununa çözüm arayan program ve projeler uygulanmalı.

■ Üniversitelerde genç mühendisler/akademisyenlere daha çok master/doktora/doktora sonrası çalışması imkanları verilmeli, onlara daha çok yazılım/donanım sağlanmalı. Yerli teknolojilere/yerli yakıt kullanımını için üniversitelerde akademik/bilimsel araştırmalara daha çok destek verilmeli.

■ Kurulması önerilen Türkiye Enerji Bilimleri ve Teknolojileri Geliştirme Merkezi ile ilişkilenecek akademik bilimsel araştırma kuruluşlarımızın sayısı artırılmalıdır. Muğla, Adana, Mersin, Konya'da, "**Güneş Enerjisi Teknolojileri**", Zonguldak, Afşin Elbistan, Adana ve Konya'da "**Linyit/Kömür Yakma Teknolojileri**," İzmir ve Çanakkale'de "**Rüzgar Santralleri**," Ege Bölgesi'nde "**Jeotermal Enerji**," Güney Doğu Anadolu Bölgesi'nde "**Hidrolik Enerji**", Çukurova ve GAP Bölgesi'nde "**Bi-yoyakıt**" araştırma merkezleri kurulmalıdır.

Tablo 1

TOPLUMSAL BAKIŞ

Kemal ULUSALER

EMO Enerji Çalışma Grubu Üyesi

Yalan (üzerinde dönen) dünya!

Tarihte dezenformasyonu -dolayısıyla yalanı- en çok seven ve uygulayan kesim liberaller olmuştur. Toplumu yalan söyleyerek yönlendirmenin mübah olduğuna kendilerini inandırmışlardır. Hatta **Leo Strauss** tarafından bu işin teorisi bile yazılmıştır.

Yerkürede hal böyle iken, elbette Türk liberaller de bu konuda geri kalamazlardı. Zamanın birinde, bunlardan biri; "**Tarih şahittir ki, en korumacı ülkeler en fakir ülkelere haline gelmiştir**" demiş bulunmaktadır. Ona göre yoksulluğun tanımı bu kadar basittir.

Liberallerin söylemlerinin tersine tarihte ekonomik olarak hızla büyüyen ülkeler, bu büyüme dönemlerinde hep korumacı olmuşlardır. Geçmişten günümüze liberalizm, öyle adının önüne neo/yeni ekinin getirilmesini gerektirecek kadar önem arz eden bir değişikliğe uğramamıştır. Liberalizm, hep bildiğimiz liberalizmdir. Nitekim devletin ticarete müdahale etmesini yanlış bulan ve korumacılık yapan devletlerin ekonomik olarak geri kalacaklarını iddia eden liberaller, bugün bu söylemlerini bir an için unutup, tam tersini yapmaktadırlar. Komünist etiketli liberal Çin'in Devlet Radyosu, aynaya sırtını döndüğü bir anda, ABD Kongresi'nin 8 Ekim'de aldığı karara atıfta bulunarak, mevcut durumu şöyle dile getirmekte;

"**Tıpkı, 2008 Krizi'nde olduğu gibi Batılılar, devlet müdahalesiyle şirketlerini kurtarmaya çalışıyorlar. 2008'de yaptıkları, korumacılığın da ötesinde kamulaştırmaydı. ABD dev bankalarını, dev şirketlerini hazine parasıyla kurtardı. Sonra da matbaayı çalıştırıp dünyaya dolar saçarak kamulaştırmanın bedelini bizlere, tüm dünyaya ödetti ve ödetiyor. Şimdi de dönmüş, şirketlerine 'sübvansiyon' yapıyor diye Çin'i suçluyor, Çinli şirketleri ülkesinde sınırlamaya kalkışıyor.**"

Amerikan yerlilerinin, "**Sen mako-senlerini bağlayıncaya kadar, yalan dünyayı kırk kez dolaşır**" özsözü ne kadar gerçekçi ise bizim "**Yalancının mumu yatsıya kadar yanar**" özsözü-müz de o derece gerçekçidir. Görüldüğü üzere liberal yalanların mumu bir başka liberalce hemen söndürülüyor.

Dünya liberalleri böylesine raks ederken bizim liberaller kuyruğu dik tutma sevdasında.

Şimdilerde, Türkiye'de, muhafaza-

kar-mütedeyyin tabandan oluşan sacayağının üzerine oturtulmuş liberal AKP Hükümeti de aynı kafada hareket etmekte; entegrasyon konusunda geldiği nokta, "**kraldan daha çok kralcı**" durumuna denk düşmekte.

Örneğin, Fukuşima'dan sonra Japonya, tazminatları ödeyemeyen şirketleri devletleştirdi. Bulgaristan Hükümeti yeni nükleer santraller inşasını referandumla götürürken, Rusya'ya tazminat ödemeyi göze alarak, Belene Projesi'ni durdurdu. Türkiye ise ters yönde ilerlemeye devam ediyor.

Gelelim özelleştirmelere... Enerji sektöründe en hızlı özelleştirmecilerden İngiltere'nin Enerji Bakanı **Charles Hendry**, bugünlerde "**Hükümetin elektrik piyasası reformunda (EMR) bütün gerekçesi, sermayenin maliyetlerini azaltmak ve fiyatları aşağı çekmekti, ama etkisi ters oldu**" itirafında bulunarak, enerji yoksulluğundan muzdarip İngilizler için devlet desteği sinyalleri veriyor. İngiltere'ye göre daha temkinli hareket eden Avusturya, Fransa, ABD gibi pek çok ülke ise enerji sektöründe kamu varlıklarını özel sektöre aktarmakta ayak sürümektedir.

"**Özal'dan AKP'ye Türkiye**" ise argo deyimle bu entegrasyon olmasına sazan gibi atlanmış bulunmakta. Dünün ve bugünün bürokratlarının gerçekten samimi olanları bu kararın tamamen siyasi tercih olduğu ve bile bile lades dendiği inancında. Örnek mi? İşte HES projeleri... Kendi mantığı içinde bile facia. Havza planlaması yapılmadan yangından mal kaçırır gibi hızla dağıtılan lisanslar, başıbozuk sermayenin talanına kapı açmalar... "**Havza planlamasını kaçırdık, hiç değilse havza optimizasyonunu ele alalım**" yollu söylemlere kulak tıkayan kralcı AKP, optimizasyon bir kenara, yeni su yasa tasarısı ile gözü tamamen karartmış durumda ilerliyor.

Türkiye'de 36 milyonu aşkın kişinin enerji yoksulluğundan muzdarip olduğu gerçeği karşısında AKP, dünyadaki örneklerinde olduğu gibi yoksulla destek adına, sübvansiyonlarla özel sermayeye destek çıkacak; yoksul kitleyi, yardım kültürü oluşturarak kendine biat ettirecek ve iktidarını sürmeye çalışacak.

Dünya yalan üzerinde daha ne kadar dönebilir ki? Ne demişler:

"**Keser döner sap döner, bir gün gelir hesap döner.**"